

УДК: 378.047:001.8:338.48:364.448

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-98-5-41-49>

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ МЕТОДАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

А. В. Віндюк

ORCID 0000-0001-5495-4350

У статті охарактеризована сутність і мета практичної підготовки в системі формування майбутнього фахівця. Визначено, що формування готовності майбутніх фахівців з туризму до ефективної професійної діяльності у сфері соціального туризму неможливе без їх залучення до практичної підготовки. Зазначено, що однією з особливостей організації практичної підготовки студентів є застосування методів інноваційних педагогічних технологій. Проаналізовано роль практики у процесі підготовки фахівця, спираючись на наукові дослідження вчених. Означено основний напрям удосконалення професійної майстерності майбутніх фахівців. Виокремлені три найважливіші аспекти підготовки фахівців для будь-якої сфери туризму. Визначено, що практична підготовка сприяє формуванню професійної готовності фахівця. Виокремлені та охарактеризовані основні знання й уміння фахівців у сфері соціального туризму. Виявлено, що майбутнім фахівцям зі сфери соціального туризму потрібно опанувати додаткові знання й уміння. Означено основу, на якій відбувається соціальна адаптація студента до умов професійної діяльності за рахунок неперервної практики. Визначено, що включення студентів у процес практичної підготовки залежить від освітньо-професійної програми, навчального плану і графіка навчального процесу. Виокремлені та охарактеризовані основні методи, які опановує майбутній фахівець у процесі практичної підготовки. Охарактеризовано значення методів інноваційних педагогічних технологій. Розкрито сутність інноваційної освітньої діяльності та виокремлені її основні характеристики. Виокремлені основні інноваційні педагогічні технології для формування завдань практики, а саме проєктні технології навчання, інтерактивні технології, ігрові технології, технології критичного мислення. Визначено, що інноваційні педагогічні технології у практичній підготовці розглядаються як організація нововведень в освітній процес.

Ключові слова: практична підготовка, інноваційні педагогічні технології, майбутній фахівець, сфера соціального туризму, організація практичної діяльності.

Постановка проблеми. Практична підготовка – це обов'язковий компонент освітньо-професійної програми для здобуття студентами кваліфікаційного рівня, що служить своєрідною ланкою між аудиторним теоретичним навчанням і самостійною практичною діяльністю студентів, яке сприяє формуванню їх професіоналізму. Метою практичної підготовки є набуття здобувачами вищої освіти певного рівня умінь і навичок у сфері їх професійної діяльності.

Звертаючи на це увагу, можемо стверджувати, що формування готовності майбутніх фахівців з туризму до ефективної професійної діяльності у сфері соціального туризму неможливе без їх залучення до практичної підготовки.

Слід зазначити, що однією з особливостей організації практичної підготовки студентів є застосування методів інноваційних педагогічних технологій, адже інноваційна освітня діяльність являє собою розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми загальної професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері туризму зверталися такі наукові діячі, як: Н. Фоменко, М. Скрипник, Л. Поважна, Л. Сакун, В. Федорченко, Г. Цехмістрова та ін.

Щодо питання використання інноваційних педагогічних технологій у системі освіти зверталось багато науковців, зокрема: Х. Бахтіярова, О. Мариновська, О. Огієнко, Г. Селевко та ін.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи роль практики у процесі підготовки фахівця, Л. Поважна (2004) вказує на її значення у розвитку навичок організаторської, управлінської діяльності, у прийнятті професійних рішень з урахуванням їх соціально-економічних і психологічних наслідків та застосуванні прогресивного досвіду в майбутній діяльності. В. Федорченко (2004) в своїх наукових працях визначає, що практичне навчання студентів у реальному середовищі індустрії гостинності шляхом оволодіння професійно значущими знаннями, формування умінь і навичок – це основний напрям удосконалення їх професійної майстерності. Навчальна і виробнича практика дає змогу ознайомити студентів з роботою підприємств та установ, з їх організацією, управлінням, плануванням. Завдяки цьому практиканти одержують інформацію про зміст і особливості їх майбутньої професійної діяльності. У процесі аналізу наукових досліджень Л. Сакун

(2004) можемо виокремити три найважливіші аспекти підготовки фахівців для будь-якої сфери туризму, а саме:

1) фундаментальне навчання (знання), яке відповідає за отримання знань згідно навчального плану спеціальності;

2) технічне навчання (знання як робити), яке відточує майстерність і розробляє навички, необхідні для даної спеціалізації;

3) особисті здібності (знати як бути і як себе поводити), що відображають особисті якості фахівця.

Отже, визначимо, що практична підготовка сприяє формуванню професійної готовності фахівця та дає змогу:

- оволодіти необхідними знаннями щодо сучасних змін у державотворенні, уміннями і навичками прийняття та пошуку інноваційних шляхів вираженої раціональності у майбутній професійній діяльності;

- виявити уміння та навички організаторської, управлінської діяльності щодо забезпечення трудової та технологічної дисципліни, створення безпечних умов праці для здоров'я;

- приймати професійні рішення з урахуванням їх соціально-економічних та психологічних наслідків;

- володіти уміннями та навичками застосування прогресивного досвіду з питань організації управління й визначення можливих обсягів, умов і сукупності наслідків його адаптації в очолюваному підрозділі.

Але цих знань і умінь у сфері соціального туризму недостатньо. Майбутні фахівці зі сфери соціального туризму мають опанувати додатково:

- вміння знаходити, аналізувати і використовувати інформацію, що сприяє формуванню готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності у сфері соціального туризму; оцінювати результати проведеної роботи, обґрунтовувати вибір і оптимальність засобів соціальної комунікації;

- виявлення найбільш ефективних шляхів розв'язання поставлених завдань та управління у сфері організації соціального туризму;

- вміння організувати і управляти туристичною діяльністю у сфері соціального туризму, проявляти творчість, активність та самостійність;

- вміння ефективно взаємодіяти з оточенням при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища, а також формувати сприятливий соціально-психологічний клімат у спільній діяльності;

- вміння створювати умови для об'єктивного виявлення якостей і станів осіб з особливими потребами.

У закладі вищої освіти неперервна практика забезпечує соціальну

адаптацію студента до умов професійної діяльності на основі знання професійно-етичних норм та професійно-етичного кодексу педагога; розвитку професійно-значимих якостей особистості, культури відчуттів (чесності, гуманності, толерантності, емпатії та ін.); сприяє оволодінню технологічною культурою майбутньої діяльності, що, у свою чергу, формує готовність студента (мотиваційну, когнітивну, технологічну) до реалізації соціально-педагогічної діяльності з урахуванням особливостей регіону (Положення про проведення практики студентів в навчальних закладах України, 1993).

Включення студентів у процес практичної підготовки залежить від освітньо-професійної програми, навчального плану і графіка навчального процесу. Кожен вид практики має свої особливості за формою та змістом.

Організація неперервної практики студентів здійснюється з урахуванням принципів гуманістичної спрямованості навчання, індивідуально-психологічних особливостей студентів. Вона інтегрує компоненти соціально-педагогічної діяльності студентів (Фалинська, 2006).

Так, майбутній фахівець у процесі практичної підготовки опановує основні методи:

- соціально-педагогічної роботи з окремими категоріями, різними групами дітей та молоді щодо вирішення їх специфічних проблем, задоволення індивідуальних і групових потреб;
- науково обґрунтованої раціональної організації праці, схвалення управлінських рішень;
- організації консультаційних і профілактичних заходів з об'єктами соціально-педагогічної роботи;
- проведення аналітичної, прогностично-експертної та моніторингової роботи;
- здійснення психолого-педагогічної діяльності, навчально-виховної роботи в установах проходження практик;
- організація та реалізація професійної діяльності (Галагузова, 2001).

Особливо важливим в організації практичної підготовки студентів є використання методів інноваційних педагогічних технологій. Інноваційна освітня діяльність являє собою не тільки розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців, до того ж вона стосується поширення і створення новизни, а також змін у способі діяльності та стилі мислення учасників навчально-виховного процесу.

Основною характеристикою інноваційної педагогічної діяльності закладу вищої освіти є підвищення результативності освітнього процесу. Одним із шляхів модернізації освітньої системи постає впровадження в

навчальний процес інноваційних педагогічних технологій і методів (Буга, 2006).

Так, на думку О. Огієнко (2015), інноваційні педагогічні технології дозволяють змінити акценти у навчальному процесі та мають на меті – поопераційне впровадження різних видів педагогічних нововведень, які викликають зміни в традиційному педагогічному процесі; подолання наслідків деструктивних процесів у системі освіти, виведення навчальних закладів на вищий конкурентоспроможний рівень; ґрунтуючись на сучасних досягненнях науки, гарантують результативність навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти.

Як зазначає Х. Бахтіярова (2017), інноваційне навчання – стимулює новаторські зміни в культурі, соціальному середовищі; зорієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку творчих здібностей, різноманітних форм логічного та образного мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Проаналізувавши праці видатних наукових діячів, можна виокремити наступні інноваційні педагогічні технології для формування завдань практики (Огієнко, 2015):

1. Проектна технологія навчання. Метод проектів зародився і активно використовується в зарубіжній педагогіці, особливо впроваджується в організації практичної підготовки. Під час залучення до проектної роботи, студенти мають можливість застосувати теоретичні знання, які були отримані у процесі навчання. Саме цей метод дозволяє ставити конкретне практичне завдання і складати проект його здійснення з можливістю подальшого втілення в життя.

2. Інтерактивні технології. Інтерактивне навчання ґрунтується на постійній, активній взаємодії всіх учасників навчального процесу. Залежно від мети і форм організації навчальної діяльності використовуються: інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах і малих групах, коло ідей); колективно-групового навчання («мозковий штурм»); ситуативного моделювання (імітаційні, рольові ігри); опрацювання дискусійних питань.

3. Ігрові технології – технології, що поєднують групи методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор (ділові, дидактичні, психологічні ігри тощо).

4. Технології критичного мислення. Критичне мислення – це необхідна умова свободи вибору, якості прогнозу та відповідальності за власні рішення. Технологія складається з таких фаз, як: фаза виклику, фаза осмислення і фаза роздуму.

Сформовані завдання практики, завдяки використанню виокремлених інноваційних педагогічних технологій, направлені на формування готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності у сфері соціального туризму.

Отже, інноваційні педагогічні технології у практичній підготовці можемо розглядати як організацію нововведень в освітній процес, яка допомагає отримувати і засвоювати знання та вміння у професійній діяльності.

Висновки. Вище викладене дає змогу дійти висновку, що практична підготовка є невід'ємною складовою формування готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності. Впровадження завдань щодо організації соціального туризму до її змісту сприяє формуванню позитивної мотивації, професійних знань, умінь і навичок, а також якостей, необхідних для організації та проведення туристичних заходів зі споживачами різних соціальних категорій.

Саме включення студента до різних видів діяльності, що мають чітко сформульовані завдання, його активна позиція, сприяють успішному становленню майбутніх фахівців. Результативність практичної підготовки зумовлена значною мірою не лише можливостями закладу вищої освіти, але й рівнем розвитку соціальної інфраструктури конкретного регіону й активністю взаємодії навчального закладу з соціальними службами та базами практик.

Література

1. Буга Н. Ю. Становлення наукової та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах. *Економіст*, 2006. № 9. С. 60-64.
2. Огієнко О. І. Інноваційні педагогічні технології: підруч. Київ, 2015. 314 с.
3. Бахтіярова Х. Ш. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
4. Поважна Л. І. Організація навчально-виробничої практики майбутніх фахівців сфери туризму. *Педагогіка туризму*, 2004. С. 119-137.
5. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2004. 43 с.
6. Сакун Л. В. Теорія і практика підготовки спеціалістів сфери туризму в розвинених країнах світу: монографія. Київ : МАУП, 2004. 285 с.
7. Положення про проведення практики студентів в навчальних закладах України від 08.04.1993 р. Київ, 1993. 20 с.
8. Фалинська З. З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2006. 19 с.
9. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Москва, 2001. 373 с.

References

1. Buha, N. Yu. (2006). Stanovlennia naukovoї ta innovatsiinoї diїalnosti u vyscheykh navchalnykh zakladakh [Formation of scientific and innovative activities in higher educational institutions]. *Ekonomist*, 9, 60-64 (ukr).
2. Ohienko, O. I. (2015). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii*: pidruch. [*Innovative pedagogical technologies*: textbook], 314, Kyiv (ukr).
3. Bakhtiarova, Kh. Sh. (2017). *Innovatsiini tekhnolohii navchannia*: navch. posibn. [*Innovative learning technologies*: tutorial], 172, Kyiv: NTU (ukr).
4. Povazhna, L. I. (2004). Orhanizatsiia navchalno-vyrobnychoї praktyky maibutnykh fakhivtsiv sfery turyzmu [Organization of training and production practice of future specialists in the field of tourism]. *Pedahohika turyzmu*, 119-137 (ukr).
5. Fedorchenko, V. K. (2004). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlia sfery turyzmu* [*Theoretical and methodical bases of preparation of experts for sphere of tourism*]. (Abstract of Doctor's Thesis in Pedagogy), 43. Kyiv (ukr).
6. Sakun, L.V. (2004). *Teoriia i praktyka pidhotovky spetsialistiv sfery turyzmu v rozvynenykh krainakh svitu*: monohrafiia [*Theory and practice of training specialists in the field of tourism in developed countries*: monograph], 285. Kyiv: MAUP (ukr).
7. *Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv v navchalnykh zakladakh Ukrainy vid 08.04.1993 r.* [*Regulations on the practice of students in educational institutions of Ukraine from 08.04.1993*], 20. Kyiv (ukr).
8. Falynska, Z. Z. (2006). *Praktychna pidhotovka maibutnykh sotsialnykh pedahohiv u vyscheykh navchalnykh zakladakh* [*Practical training of future social teachers in higher educational institutions*]. (Abstract of Candidate's Thesis in Pedagogy), 19. Vinnytsia (ukr).
9. Galaguzova, Yu. N. (2001). *Teoriya i praktika sistemnoy professionalnoy podgotovki sotsialnykh pedagogov* [*Theory and practice of systemic professional training of social teachers*]. (Doctor's Thesis in Pedagogy), 373. Moscow (rus).

**ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ
ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ
СОЦИАЛЬНОГО ТУРИЗМА МЕТОДАМИ ИННОВАЦИОННЫХ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ**

А. В. Виндюк

В статье описаны сущность и цель практической подготовки в системе формирования будущего специалиста. Определено, что формирование готовности будущих специалистов по туризму в эффективной профессиональной деятельности в сфере социального туризма невозможно без их привлечения к практической подготовке. Отмечено, что одной из особенностей организации практической подготовки студентов является применение методов инновационных педагогических технологий. Проанализирована роль практики в процессе подготовки специалиста, опираясь на научные исследования ученых. Отмечено основное направление совершенствования профессионального

мастерства будущих специалистов. Выделены три важнейших аспекта подготовки специалистов для любой сферы туризма. Определено, что практическая подготовка способствует формированию профессиональной готовности специалиста. Выделены и охарактеризованы основные знания и умения специалистов в сфере социального туризма. Выявлено, что будущим специалистам из сферы социального туризма нужно овладеть дополнительными знаниями и умениями. Отмечено, что непрерывная практика выступает той основой, благодаря которой происходит социальная адаптация студента к условиям профессиональной деятельности. Определено, что включение студентов в процесс практической подготовки зависит от образовательно-профессиональной программы, учебного плана и графика учебного процесса. Выделены и охарактеризованы основные методы, которыми овладевает будущий специалист в процессе практической подготовки. Охарактеризовано значение инновационных педагогических технологий. Раскрыта сущность инновационной образовательной деятельности и выделены ее основные характеристики. Выделены основные инновационные педагогические технологии для формирования задач практики, а именно: проектные технологии обучения, интерактивные технологии, игровые технологии, технологии критического мышления. Определено, что инновационные педагогические технологии в практической подготовке рассматриваются как организация нововведений в образовательный процесс.

Ключевые слова: практическая подготовка, инновационные педагогические технологии, будущий специалист, сфера социального туризма, организация практической деятельности.

ORGANIZATION OF PRACTICAL ACTIVITY IN THE SYSTEM OF TRAINING FUTURE A SPECIALISTS IN THE FIELD OF SOCIAL TOURISM BY METHODS OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

A. V. Vindyuk

The article describes the essence and purpose of practical training in the system of formation of the future specialist. It is determined that the formation of readiness of future tourism professionals for effective professional activity in the field of social tourism is impossible without their involvement in practical training. It is noted that one of the features of the organization of practical training of students is the use of methods of innovative pedagogical technologies. The role of practice in the process of specialist training is analyzed, based on scientific research of scientists. The main direction of improving the professional skills of future professionals is identified. The three most important aspects of training for any field of tourism are highlighted. It is determined that practical training contributes to the formation of professional readiness of the specialist. The basic knowledge and skills of specialists in the field of social tourism are singled out and characterized. It was found that future specialists in the field of social

tourism need to acquire additional knowledge and skills. The basis on which the student's social adaptation to the conditions of professional activity due to continuous practice is determined. It is determined that the inclusion of students in the process of practical training depends on the educational and professional program, curriculum and schedule of the educational process. The main methods that the future specialist masters in the process of practical training are singled out and characterized. The significance of methods of innovative pedagogical technologies is characterized. The essence of innovative educational activity is revealed and its main characteristics are singled out. The basic innovative pedagogical technologies for formation of tasks of practice are allocated, namely project technologies of training, interactive technologies, game technologies, technologies of critical thinking. It is determined that innovative pedagogical technologies in practical training are considered as the organization of innovations in the educational process.

Key words: *Practical training, innovative pedagogical technologies, future specialist, sphere of social tourism, organization of practical activity.*

Віндюк Андрій Валерійович – професор кафедри туристичного, готельного та ресторанного бізнесу Національного університету «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя, Україна). E-mail: lyutadaryna@ukr.net

Виндюк Андрей Валерьевич – профессор кафедры туристического, отельного и ресторанного бизнеса Национального университета «Запорожская политехника» (г. Запорожье, Украина). E-mail: lyutadaryna@ukr.net

Vindyuk Andriy Valeriyovych – Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business of the National University "Zaporizhzhia Polytechnic" (Zaporizhzhia, Ukraine). E-mail: lyutadaryna@ukr.net